

Begrip

moslims

christenen

Nr.60 Mei/Juni 1982
abt.per jaar f. 15,-
Losse nrs. f. 2,50
Giro 4300211 t.n.v.
Begrip Cura Migratorum

RITUEEL SLACHTEN
2e Herziene Druk

" Begrip "
Luybenstraat 17
5211 BR Den Bosch
Tel.: 073 - 145159

ISLAMITISCH RITUEEL SLACHTEN.

Op dit ogenblik wonen er ongeveer 300.000 moslims in ons land. Hun gewoonten en cultuur verschillen nogal van de onze. Dat geldt ook voor hun manier van het slachten van dieren. De islamitische wet schrijft voor, dat men dieren op een bepaalde manier moet slachten. De voorschriften van deze wet zijn rechtstreeks afgeleid uit de Koran of de hadith, de overlevering.

"Verboden voor U is het dode dier, bloed, zwijnenvlees, en wat geslacht is met een aanroep die niet tot Allah was, en het gewurgde, het doodgeslagene, het door vallen omgekome, het door hoorns gespleste, waarvan de wilde dieren gegeten hebben, tenzij gij deze dieren nog bijtijds ritueel hebt kunnen slachten, en wat geofferd is op stenen offerblokken. Het is U ook verboden om het vlees te verdelen door het raadplegen van pijlen; want dit alles is immoreel. Maar als iemand uit noodzaak tijdens hongersnood gedwongen is (om van dit soort vlees te eten) zonder dat hij van de goede weg afwijkt door in zonde te vallen, dan is Allah vergevend en barmhartig." (De Dis; Soera 5,3)

Dit vers geeft in het kort aan wat een moslim mag eten en wat niet. Omdat een moslim (evenals een jood) geen bloed mag eten, schrijft de Koran een slachtmethode voor waarbij zo weinig mogelijk bloed in het lichaam achterblijft. De beste methode is dan het toebrengen van een halssnede, zodat het hart door de opengesneden slagaders zoveel mogelijk bloed wegpompt. Na het slachten verwijdert men eventueel achtergebleven bloed tenslotte, door het vlees vóór bereiding in te zouten. Het kenmerkende verschil tussen ritueel en niet-ritueel

slachten is het wel of niet bedwelmen van het te slachten dier. Bij ritueel slachten is één van de voorwaarden dat het dier van te voren niet bedwelmd of bewusteloos gemaakt is, terwijl bij niet-ritueel slachten dit wel gebeurt, vóór het toebrengen van de halssnede.

De laatste jaren maken dierenbeschermingsorganisaties en overheidsinstanties als Keuringsdiensten van slachtdieren en vlees, om verschillende redenen, bezwaar tegen ritueel slachten. De bezwaren komen in het algemeen hier op neer:

- Het slachten door middel van de halssnede zonder voorafgaande verdoving, zou onnodig pijn bij het te slachten dier veroorzaken.
- Het slachten zonder voorafgaande verdoving zou officieel niet zijn toegestaan en men vindt dat iedereen, dus ook minderheden, zich op dit punt aan de wet dienen te houden.
- Het ritueel slachten gebeurt vaak door personen die deze slachtmethode niet voldoende beheersen, of met ongeschikte middelen waardoor het dier nog meer onnodig lijdt.
- Het rituele slachten vindt niet alleen plaats in door de overheidsinstanties aangewezen inrichtingen, maar ook vaak bij mensen thuis, in achtertuintjes of op balkons van flats. Behalve dat dit bij de wet is verboden, is het vaak ook een bron van overlast voor omwonenden. Ook uit hygiënisch oogpunt is thuis slachten niet aanvaardbaar.

Moslams antwoorden op deze beschuldigingen dat het ritueel slachten voor hen een dwingend religieus voorschrift is. Alleen vlees zonder bloed is rein, oftewel "halal". Een aantasting van dit religieuze voorschrift beschouwen ze als een regelrechte aanval op hun godsdienst. Wat hen betreft is hier de godsdienstvrijheid in het geding. Meestal verwijzen ze op dit punt naar de joodse gemeenschap die al lang het recht heeft ritueel te slachten, omdat ook zij slechts rein, oftewel "kosher" vlees mogen eten. De joodse manier van slachten is vrijwel gelijk aan de islamitische.

In de tweede plaats voeren de islamieten aan dat hun methode van ritueel slachten pijnloos is voor het dier en bovendien stellen ze dat alleen op deze manier het voor hen verboden bloed zo veel mogelijk kan worden verwijderd.

Ten aanzien van het verwijt van ondeskundigheid geven ze toe dat dit voor een deel waar is en dat ze de uitwassen op dit gebied zelf ook betreuren. Ze stellen echter ook dat de Nederlandse samenleving veel te weinig rekening houdt met minderheden, hun religie en wat daar mee samenhangt en dat de instanties die hiermee te maken hebben ook niet voldoende en tijdig genoeg meewerken. Men ziet echter wel in dat aan moslim-zijde bepaalde zaken moeten verbeteren.

Moslims eten het hele jaar door ritueel geslacht vlees, maar elk jaar is er een concentratie van te slachten dieren ter gelegenheid van het jaarlijkse offerfeest. Het gaat bij dit feest om het herdenken van de bereidheid van Abraham om, in gehoorzaamheid aan God, zijn zoon te offeren en de bereidheid van de zoon om, in gehoorzaamheid aan zijn vader, zich te laten offeren.

(Soera 37, 102 - 7) Ter gelegenheid van dit feest laten veel moslimse families een schaap slachten. In 1981 werd dit feest gevierd op acht, negen en tien oktober. Het valt elk jaar ongeveer elf dagen vroeger, omdat de islamitische tijdrekening zich baseert op het maanjaar in plaats van op het zonjaar. Dit jaar (1982) valt het dus op 27, 28 en 29 september.

De concentratie van het aantal te slachten dieren ter gelegenheid van het offerfeest, heeft tot gevolg dat juist rondom dit feest de protesten toenemen. Dat leidt niet zelden tot problemen. Deze zijn meestal van organisatorische aard. Vaak zijn er niet in voldoende mate slachtruimten beschikbaar en is er niet genoeg tijd om alles in goede banen te leiden. Soms ook zijn er niet genoeg deskundige voorsnijders beschikbaar. Een klacht van sommige leden van het keuringspersoneel luidt, dat de aanwijzingen die zij geven niet altijd stipt worden opgevolgd.

ANDERE WEST-EUROPESE LANDEN.

De problemen rond het ritueel slachten doen zich uiteraard niet alleen in Nederland voor. In de Bondsrepubliek is de situatie nu zo, dat men een regeling probeert te treffen die tegemoet komt aan de religieuze voorschriften van de moslims. Het Openbaar Ministerie in de BRD heeft dan ook beslist dat: "...bij rituele slachtingen, islamitische burgers zich kunnen beroepen op het grondwettelijk recht van vrijheid van uitoefening van hun godsdienst."

In Zwitserland daarentegen moeten de daar wonende moslims het ritueel geslachte vlees uit het buitenland invoeren. Dit geldt ook in de Skandinavische landen.

In Engeland is deze problematiek tien à vijftien jaar geleden al aan de orde geweest. Toen kwamen vele moslim-immigranten met hun gezinnen naar Engeland. Na overleg met moslim-organisaties hebben de Engelse overheid en dierenbeschermingsorganisaties de islamitische slachtpraktijk geaccepteerd als een toegestane uitzondering voor een religieuze minderheid. Overigens komen in Engeland incidenteel toch nog wel eens moeilijkheden voor op dit gebied. Meestal wanneer zich ergens een "halāl"-slager vestigt en sommige buurtbewoners protesteren. Verder zijn in Engeland bij ritueel slachten de normale voorschriften van toepassing met betrekking tot hygiëne en toezicht.

NEDERLAND

Tot voor kort was islamitisch ritueel slachten niet toegestaan volgens de Nederlandse wet. Er gold alleen een uitzondering voor ritueel slachten volgens de israëliische ritus. Na jarenlange aandrang van moslim-organisaties en een commissie van christenen en moslims, werd door het ministerie in 1975 en 1976 ontheffing verleend voor het offerfeest. Begin 1977 (cf. Staatscourant 19) werd een wettelijke basis geschapen voor islamitisch ritueel slachten, door het Vleeskeuringsbesluit op dit punt aan te passen (In het Vleeskeuringsbesluit zijn de voorschriften van de Vleeskeuringswet uitgewerkt).

Hoofdstuk III van het Vleeskeuringsbesluit, "De wijzen waarop slachtdieren mogen worden geslacht", gaat in artikel 8, 11 en 12 in op islamitisch ritueel slachten. In artikel 8 wordt, als uitzondering van het voorschrift dat te slachten dieren vooraf moeten worden bedwelmd, naast de israëliische ritus nu ook de islamitische ritus genoemd. Samengevat komt artikel 11 er op neer, dat het slachten pas mag beginnen, wanneer er een keurmeester of een keuringsdierenarts aanwezig is, evenals degene die de halssnede zal toebrengen. Het vastbinden of neerleggen moet met grote voorzichtigheid gebeuren en alle te gebruiken materialen moeten in goede toestand verkeren. Na het neerleggen moet onmiddellijk de halssnede worden toegebracht. Bij dit alles moeten alle aanwijzingen van de keurmeester of de keuringsdierenarts worden opgevolgd. Voor dit artikel is een nieuwe tekst gemaakt, welke in werking treedt op het moment dat de op 24 juni 1977 tot stand gekomen ontwerp-conventie van de "Raad van Europa voor de bescherming van te slachten dieren" wordt bekrachtigd door het Nederlandse parlement. Het voornemen was deze behandeling in november 1982 te doen plaats vinden. De belangrijkste wijziging is wel, dat runderen die ritueel zullen worden geslacht, in een bepaald toestel moeten worden geleid, waarmee ze in rugligging kunnen worden gebracht, waarna de halssnede onmiddellijk moet worden toegebracht. Ook nu moet het dier alle onnodige pijn, lijden, opwindning, verwonding of kneuzingen worden bespaard. Samengevat komt artikel 12 er op neer, dat slechts in slachthuizen daartoe door de minister aangewezen, mag worden geslacht volgens de israëliische en/of islamitische ritus. Aanwijzing kan gebeuren, na een verzoek daartoe van één of meer organisaties die een bepaalde groep gelovigen vertegenwoordigen. Daarbij moet worden aangetoond dat er behoefte bestaat aan vlees dat ritueel geslacht is. In overleg met deze organisaties wordt vervolgens een besluit genomen ten aanzien van de slachthuizen waar ritueel mag worden geslacht. Verder kunnen die organisaties personen aanwijzen om ritueel te slachten,

maar die moeten wel een schriftelijk bewijs van hun bekwaamheid kunnen tonen aan de keuringsdierenarts. De aangewezen personen moeten de aanwijzingen van de keuringsdierenarts opvolgen.

De lijst met slachthuizen kan, indien nodig, bij ministeriële beschikking worden gewijzigd. De meest recente wijziging is gedateerd 8 juli 1981. Verder vraagt de Veterinaire Hoofdinspectie elk jaar aandacht voor knelpunten die kunnen ontstaan rond het jaarlijkse offerfeest. In een brief gericht aan : Colleges van Burgemeesters en Wethouders en Hoofden van de Keuringsdiensten van Slachtdieren en Vlees, gedateerd 31-8-81 (Kenmerk: VG 214007) wordt aandacht gevraagd voor de volgende punten: Goed vooroverleg met de verschillende islamitische groeperingen, mogelijke knelpunten ten aanzien van het materiaal, het slachten zelf en de organisatie die daarmee gaat gepaard. Verder is er een lijst bijgevoegd met "Richtlijnen waaraan de aanbieder van een volgens de islamitische ritus te slachten dier zich dient te houden." De slotopmerking van deze "Richtlijnen" luidt: "Het slachten van slachtdieren anders dan onder toezicht van de vleeskeuringsdienst is in Nederland ten strengste verboden en strafbaar volgens de Wet. Vlees mag slechts gekonsumeerd worden, wanneer door de gemeentelijke vleeskeuringsdienst bij de keuring na het slachten is vastgesteld, dat hieruit geen gevaren voor de gezondheid van de konsument zullen voortkomen. Het ritueel slachten van slachtdieren buiten de officiële slachtplaatsen is niet toegestaan.

De moslimorganisaties zijn over het algemeen redelijk tevreden met de getroffen regelingen. Wel zijn er nog steeds elk jaar enige problemen, van praktische of organisatorische aard, in verband met het offerfeest, maar vaak worden die naar tevredenheid opgelost. Beide partijen tonen ook op dit punt hoe langer hoe meer begrip voor elkaar, zo vindt men.

De belangengroep "Rechten voor al wat leeft" protesteert al jaren tegen het ritueel slachten bij joden en moslims in het algemeen, en in het bijzonder tegen de misstanden die vóórkomen bij het islamitische offerfeest. In 1980 heeft deze groepering een tweetal enquête's gehouden. In de eerste vroeg men steun aan het standpunt, dat alleen deskundigen ritueel mogen slachten en dan ook nog alleen onder toezicht van de Vleeskeuringsdiensten. De tweede enquête bevatte de vraag of men tegen ritueel slachten in het algemeen is.

Volgens keurmeesters en keuringsdierenartsen is het belangrijkste bezwaar tegen islamitisch ritueel slachten, " ... dat de islam geen figuur als de "sjochet" kent. Daardoor komen nog wel eens minder gewenste toestanden voor, omdat uiteraard niet iedereen slager is en een mes kan vasthouden ... "

(Een sjochet is een joodse slager. De opleiding voor sjochet is zeer zwaar en duurt jarenlang. Alleen een sjochet mag volgens de joodse wet slachten.)

Naarmate keurmeesters en keuringsdierenartsen echter meer weten van het ritueel slachten, vooral voor wat betreft het wel- of niet-welbevinden van het dier, stellen zij zich er positiever tegenover op. Sommigen denken zelfs dat deze slachtmethode, mits door een deskundige uitgevoerd, over het algemeen tot minder pijn voor het dier zal leiden, dan de in ons land gebruikelijke slachtmethode mét bedwelming.

HET SLACHTEN IN DE ISLAMITISCHE WET.

De islamitische wet, "sjarī'a genaamd, schrijft aan moslims voor, dat alle dieren die gedood worden om te dienen voor menselijke consumptie, op rituele wijze moeten worden geslacht.

De soennitische islam (90 procent van alle moslims) heeft vier wetsscholen, die overeenstemmen in alle principiële zaken en elkaar over en weer erkennen als orthodox. Elke soennitische moslim behoort tot één van deze vier wetsscholen. De verschillen betreffen meestal uitsluitend de toepassing in bijzondere gevallen van overigens algemeen erkende regels. Over de wijze van redeneren en hoe de te behandelen stof moet worden opgevat, is over het algemeen geen verschil van mening. Niettemin, er zijn verschillen en daarom wordt hier aangegeven waar de vier soennitische wetsscholen gezag hebben.

- De Hanafitische school, Centraal Azië, Pakistan, India, Beneden-Egypte, en het grootste deel van Turkije;
- De Malikitische school, Noord en West Afrika en Boven-Egypte;
- De Sjafi'itische school, Beneden-Egypte, Syrië, India (Malabar en Coromandel) en vooral Indonesië;
- De Hanbalitische school, Arabisch Schiereiland, met uitzondering van Jemen, dat Zayditisch is (een afsplitsing van de Sji'ieten).

Boek XLII van "The Hedaya", een Hanafitisch wetboek, geeft voorschriften voor ritueel slachten. Het is getiteld: "Dabbāh of het slachten van dieren voor consumptie." Dabbāh (de uitspraak van de d is ongeveer gelijk aan de Engelse th in "this") betekent letterlijk: het toebrengen van de halssnede. De sjarī'a verstaat onder dabbāh, "het slachten van een dier in overeenstemming met de voorgeschreven bepalingen, zonder welke het vlees niet als eetbaar wordt beschouwd."

Samengevatte voorschriften uit boek XLII van "The Hedaya":

Alle dieren die na hun dood als voedsel dienen, behalve vissen en sprinkhanen,

moeten worden geslacht door middel van dabbāh, dat wil zeggen, door het toebrengen van de halssnede. Daardoor wordt het onreine (en verboden) bloed gescheiden van het reine vlees. Dabbāh wordt tot stand gebracht door een snee in de hals, boven de borst. Het is noodzakelijk dat bij dabbāh de halsaders, de luchtpijp en de slokdarm worden doorgesneden. Het mag alleen met een scherp instrument. Het is afkeurenswaardig om het dier eerst op de zij te leggen en daarna het mes te scherpen, want volgens de overlevering heeft de profeet Mohammed eens naar een man gekeken die dat deed en toen tegen hem gezegd: "Hoeveel keren denk je dat dit dier de dood moet sterven? Waarom heb je je mes niet scherp gemaakt vóóordat je het dier neerlegde?"

Op het moment dat de halssnede wordt toegebracht, moet Gods naam worden aangeroepen middels de zogenaamde "tasmiyah". Deze tasmiyah bestaat uit het uitspreken van: "Bism'illah", Arabisch voor: In de naam van God. Bij de jacht moet de tasmiyah worden uitgesproken op het moment dat de pijl wordt afgeschoten, of wanneer de hond of havik op het jachtdier wordt losgelaten.

Alleen een moslim, of iemand van degenen "aan wie de Schrift gegeven is", mag dabbāh uitvoeren (Soera 5,5). Het mag dus ook een jood of christen zijn. Ze mogen het echter alleen doen onder aanroeping van de naam van God. Dit betekent niet dat een moslim het vlees dat door een willekeurige christen geslacht is, zo maar mag eten. Met christenen worden diegenen bedoeld, die van oudsher voor zichzelf op dezelfde wijze slachten als moslims. Christenen in bijvoorbeeld West-Europa horen hier niet bij. Verder moet de persoon die slacht (man of vrouw) bekend zijn met de vorm van de aanroeping van Gods naam, de tasmiyah. Hij of zij moet de methode van het toebrengen van de halssnede goed kennen. Dabbāh kan niet wettig worden uitgevoerd door een afgodendienaar, of door iemand die de islam de rug heeft toegekeerd.

Verboden is onder alle omstandigheden het eten van vlees van varkens en mensen. Verder zijn verboden voor consumptie, alle roofdieren, evenals de dieren die zelf niet jagen maar wel prooi eten. Van alle waterdieren mogen alleen vissen (alles wat schubben en vinnen heeft) worden gegeten. Vissen die uit zichzelf gestorven zijn daarentegen weer niet. Bepaalde dieren worden als niet-eetbaar beschouwd, zoals ratten, honden en katten, om dezelfde reden waarom ook wij deze dieren niet eten.

Bij sommige van deze punten stemmen de vier verschillende soennitische wets- of rechtsscholen niet altijd overeen. Maar het blijkt dat deze verschillen slechts ondergeschikte punten betreffen. Zo houden de Hanafitische en Malikitische school het voor verboden om paardenvlees te eten, terwijl de Sjafi'itische en Hanbalitische het geoorloofd vinden.

Het is een moslim verboden om niet-ritueel geslacht vlees, (of wat daar mee in aanraking is geweest) te eten, behalve in buitengewone omstandigheden, zoals blijkt uit Soera 5 vers 3, waar hongersnood als een uitzondering wordt genoemd.

PIJN BIJ HET SLACHTEN.

De afgelopen jaren is uitgebreid wetenschappelijk onderzoek verricht naar de mate van pijn die dieren lijden als ze ritueel worden geslacht, of wanneer ze voor het slachten worden bedwelmd. De conclusies wijzen allemaal één en dezelfde richting uit.

W.Schulze e.a. berichten over een onderzoek, waarbij door middel van een EEG (electroëncephalogram) werd onderzocht wat het effect is op de hersenen van schapen en kalveren, bij bedwelming met een schietmasker en bij ritueel slachten. Het doel was vast te stellen welke methode de minste pijn oplevert voor het te slachten dier. De conclusie van het in de Bondsrepubliek uitgevoerde onderzoek:

"Deze experimenten, uitgevoerd op schapen en kalveren, laten zien, dat wanneer volgens de regelen der kunst ritueel wordt geslacht, met een hydraulisch kanteltoestel en een halssnede, dat er dan geen bewijs was dat deze slachtmethode pijn en lijden veroorzaakte in een mate als lange tijd werd aangenomen in de publieke opinie; de rituele slachtmethode uitgevoerd onder deze experimentele voorwaarden, zijn overeenkomstig para.1. van paragraaf 4 van de Duitse Dierenbeschermingswet. De EEG-nullijn - een duidelijk bewijs van het eindigen van de hersenschorsactiviteit en volgens de huidige stand van kennis hieromtrent ook van het bewustzijn - werd in de regel geregistreerd na een duidelijk kortere periode dan na de toepassing van de slachtprocedure met voorafgaande bedwelming middels een schietmasker.

Niemand kan ontkennen dat elk slachten van dieren een procedure is die ethische problemen met zich meebrengt. De wijdverspreide emotionele terughoudendheid om een onbedwelmd dier te doden door de halssnede is volledig begrijpelijk. Men moet zeker rekening houden met het psychologische effect van het bedwelmen van het dier dat moet worden geslacht op mensen die deze dieren slachten of hun vlees eten. De vraag blijft open of de objectieve gegevens die verzameld zijn gedurende deze experimenten voldoende zijn om de meningen te veranderen die tot nu toe hierover ten beste zijn gegeven.

De objectieve resultaten bij de toepassing van de methode met het

schietmasker op schapen, laten zien dat onder laboratorium-omstandigheden het niet mogelijk is geweest te bewijzen dat pijn op een bevredigende manier was geëlimineerd; de resultaten geven eerder aan dat het nut van het schietmasker twijfelachtig is."

Men pleit daarom voor verder onderzoek met betrekking tot het schietmasker, omdat het effect niet bij alle dieren gelijk blijkt te zijn. Resultaten gevonden bij een bepaalde diersoort zijn niet simpel toepasbaar op elke andere diersoort. (cf. dissertatie van E.Lambooy, nov. 1981, R.U. Utrecht)

I.M. Levinger komt in zijn studie tot resultaten, die in overeenstemming zijn met de conclusies van Schulze e.a. hierboven. Hij acht ook het EEG voornog de enige methode om een indruk te krijgen of een dier pijn lijdt. Vaststaat dat na een correct uitgevoerde snede de bloeddruk in de hersenen zeer snel wegvalt. Immers, er komt geen bloed of maar heel weinig bloed bij doordat de halsslagaders zijn doorgesneden, en het aanwezige bloed vloeit ongehinderd weg via de ook doorgesneden halsaders. Het gevolg is dat er zeer snel een toestand van zeer lage zuurstofvoorziening ontstaat, waar de hogere - bewustwordings - centra in de hersenschors zeer gevoelig voor zijn (vergeleijk bijv. flauwvallen). Levinger meldt dat ook de druk van de hersen-ruggemergvloeistof (de liquor spinalis) nog sneller dan de bloeddruk wegvalt waardoor een shock-toestand zou optreden.

Verschillende onderzoekers melden dat een dier na een rituele snede na drie tot vijf seconden het bewustzijn verliest. Schulze geeft aan dat na maximaal dertien seconden alle hersenactiviteit, met een EEG meetbaar, is verdwenen. Pijnprikkels tijdens die dertien seconden toegediend, gaven geen activiteitsverhoging in het EEG te zien, waaruit voorzichtig mag worden geconcludeerd dat ze ook niet als pijn ervaren worden. Direct na de snede treedt een rustfase in, waarin het dier alleen heftig bloedt maar niet beweegt. Deze rustfase duurt gemiddeld 35 seconden (8-150). In de meeste gevallen is dan iedere hersenfunctie verdwenen, althans het dier geheel bewusteloos, zodat de krampen die ná de rustfase optreden in ieder geval niet als pijnlijk ervaren kunnen worden. Waarschijnlijk zijn deze krampen het gevolg van een stijgend tekort aan zuurstof in het ruggemerg en zijn ze aan te merken als ongecontroleerde reflexen.

BEVREDIGENDE REGELING.

Uit het voorgaande mogen we concluderen dat ritueel slachten voor een dier niet pijnlijk is, mits de halssnede op deskundige wijze wordt uitgevoerd. Bij bedwelming middels het schietmasker is pijnloosheid niet in alle gevallen

10.

aangetoond. Ook op andere methoden van bedwelming valt vaak nog wel wat aan te merken.

Voor moslims is er voor wat betreft het wel of niet ritueel mogen slachten, de vrijheid van godsdienst in het geding. Ritueel slachten is voor hen een godsdienstig voorschrift, gegeven in de Koran en nader uitgewerkt in de islamitische wet.

Moslims kunnen via de organisaties waarvan ze lid zijn, er zelf voor zorgen deze methode voor de Nederlandse samenleving aanvaardbaar te maken, door een eind te maken aan alle illegale slachtingen en door uitsluitend deskundige voorsnijders aan te wijzen om de halssnede toe te brengen. De vleeskeuringsdiensten dienen te controleren of de deskundigheid van deze mensen voldoende is.

Verder zal er, na overleg met belanghebbenden, strikt de hand moeten worden gehouden aan de voorschriften en richtlijnen die bij de wet of bij beschikking van het ministerie zijn gegeven. Dit is vooral van belang bij het jaarlijkse offerfeest, wanneer veel dieren worden aangeboden om ritueel te worden geslacht. Tot nu toe bleek dat de organisatie van een en ander het zwakste punt is. Goed vooroverleg is daarom belangrijk voor alle partijen.

Het Nederlandse parlement kan eventueel dierenleed beperken en ongewenste toestanden, vooral bij grotere slachtdieren, voorkomen door zo snel mogelijk het ontwerp-verdrag van de Raad van Europa voor de Bescherming van te Slachten Dieren te ratificeren.

Bij alle geharrewar en misverstanden over het ritueel slachten moeten we wel bedenken dat de intentie van zowel de islamitische wetten, als de Nederlandse vleeskeuringswet, en de op stapel staande EEG-richtlijn, is een slachtmethode te bevorderen die zo weinig mogelijk hinder en pijn oplevert voor het te slachten dier. Dat moet voldoende basis zijn om tot een voor alle partijen bevredigende regeling te komen. Het is een goede zaak dat op veel plaatsen partijen elkaar op dit punt al gevonden hebben.

LITERATUUR.

De Koran, uit het Arabisch vertaald door J.H.Kramers, Amsterdam, 1978, 6e druk.

Nederlandse Staatswetten, Ed.Schuurman & Jordens 98-II, Uitvoeringsvoorschriften van de Vleeskeuringswet, bewerkt door drs. P.M.A. van den Berg, m.m.v. R.J.M. Hendriksen, Deel II, 18e druk, Zwolle, 1981.

The Hedaya, or Guide, a Commentary on the Mussalman Laws, by Charles Hamilton, Lahore 1975, 2e druk.

Th.W.Juynboll, Handleiding tot de kennis van de Mohammedaansche Wet volgens de leer der Sjafi'itische school, Leiden 1930, 4e druk.

Schulze W., Schultze-Petzold H., Hazem A.S. en Cross R., Versuche zur Objektivierung von Schmerz und Bewusstsein bei der konventionelle (Bolzenschussbetäubung) sowie religionsgesetzlichen (Schächtschnitt) Schlachtung von Schaf und Kalb, Dtsch. Tierarztl. Wochenschr., 85: p. 62-66.

I.M. Levinger, Jewish Method of Slaughtering Animals for Food and its Influence on Blood Supply to the Brain and on the Normal Functioning of the Nervous System. Animal Regulation Studies, 2 (1979) p. 111-126.

J.Slomp, Moslimse en Christelijke feesten, Driebergen & Leusden 1981 (Arabisch / Nederlands en Turks / Nederlands)

J.Schim van der Loeff-Mackaay e.a., De Islam, cultuur en godsdienst, Leusden 1982 2e druk. (Postbus 203, 3830 AE Leusden)

Voor het verstrekken van informatie over dit onderwerp dank ik drs.J.Slomp, predikant in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland, om voorlichting te geven over de ontmoeting met moslims. Bijzondere dank aan keuringsdierenarts J.B.Berntrop van de "Vleeskeuringsdienst Zeist, Keuringsdienst van slachtdieren en vlees", voor de door hem gegeven informatie en aanvulling op de tekst op zijn vaktechnisch terrein en op het gebied van de wetgeving in Nederland.

Drs. Cees Bouma.

12.

"HET BESTE UIT BEGRIP" 159 blz. Prijs: f. 15,- incl. porto.

Een bloemlezing uit vijf jaargangen van het tijdschrift BEGRIP, als bijdrage tot een betere verstandhouding tussen christenen en moslims. De bijdragen beogen vooral achtergrondinformatie over de islamitische leef- en denkwereld voor belangstellenden uit het onderwijs, de gezondheidszorg, de kinderbescherming enz.

Te bestellen : Giro 4300211 t.n.v. Cura Migratorum - Begrip
Luybenstraat 17 , 5211 BR 's Hertogenbosch.

Sinds de uitgave van HET BESTE UIT BEGRIP verschenen de volgende nummers:

56. Islam en democratie.
57. Secten in de Islam.
58. De Islam in het Europese deel van de Sovjet-Unie.
59. Christelijk-Islamitische ontmoeting
60. Ritueel slachten.
61. De Kerkelijke Opdracht tegenover Moslim-immigranten.
62. Relaties Moslims - Christenen in het licht van Bijbel en Koran.
63. Colombo 1982; Doorbraak in dialoog met Moslims.

REDACTIE VAN BEGRIP:

- P.Reesink : relatieopbouw moslims - christenen, in dienst van Cura Migratorum.
Eindredacteur. Luybenstraat 17; 5211 BR Den Bosch.073-145159.
- Drs.J.Slomp: predikant in algemene dienst van de gereformeerde kerken in Nederland om voorlichting te geven over de ontmoeting met moslims in onze samenleving. Dienstencentrum. P.B. 203, 3830 AE Leusden.
- J.Rijk : Secretaris van het R.K.Vreemdelingenpastoraat. Luybenstraat 17,
5211 BR Den Bosch.
- P.Backx : Pastor, Effenseweg 1, 4838 BA Breda. Tel.: 076 - 132825
- Buitenlandse correspondenten: Gerda Versteegden-Rouached, Comité Culturel,
Mahdia , Tunesië.
Herman Obdeyn, Rabat, Marokko.
- Administratie en abonnementen:
Br. A. de Laat, Luybenstraat 17, 5211 BR Den Bosch.